

HIGIENOS INSTITUTAS

Biudžetinė įstaiga, Didžioji g. 22, LT-01128 Vilnius, tel. (8 5) 262 4583, faks. (8 5) 262 4663, el. p. institutas@hi.lt, www.hi.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 111958286

PRANEŠIMAS ŽINIASKLAIDAI

2018 m. spalio 9 d.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 m strategijos vykdymas: kaip sekasi siekti užsibrėžtų tikslų?

Higienos instituto šiais metais atliktas Lietuvos sveikatos strategijos (toliau – LSS) įgyvendinimo, gerinant Lietuvos gyventojų sveikatą, vertinimas parodė, kad, lyginant su 2017 m. vertinimu, gerokai daugiau rodiklių pasiekė siekinį, taip pat nemažai jų juda laukiama linkme. LSS vykdymo vertinimą Higienos institutas, įgaliotas Sveikatos apsaugos ministerijos, atlieka kasmet.

Pagrindinis tikslas – gyventi sveikiau ir ilgiau

LSS pagrindinis tikslas – kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, o jų sveikatos netolygumai sumažėtų. Pagrindiniai du rodikliai, parodantys, kaip šis tikslas įgyvendinamas, yra Lietuvos gyventojų vidutinė būsimo gyvenimo trukmė (toliau – VGT), kuri iki 2020 m. turėtų pasiekti 75,8 metų, bei VGT skirtumas tarp vyrų ir moterų, privalantis sumažėti iki 9,5 metų.

Pažymėtina, kad VGT nuo 2012 m. iki 2017 m. nedaug svyruodama pailgėjo iki 75,8 metų, o vyrų ir moterų VGT skirtumas per tą patį laikotarpį sumažėjo iki 9,68 metų. Jeigu VGT pokyčiai ir jos skirtumai tarp vyrų ir moterų vyktų tokiu pat tempu, labai tikėtina, kad 2025 m. būtų pasiektas pagrindinis LSS tikslas – VGT – 77,5 metų.

Siekiami saugesnės socialinės aplinkos

Pirmasis LSS tikslas – sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį – apima tris rodiklius: mirtingumo dėl savižudybių, skurdo rizikos ir socialinės atskirties patiriančių asmenų dalies bei asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, kurie susiduria su ekonominiais sunkumais.

Mirtingumo dėl savižudybių rodiklis keitėsi laukiama linkme nuo 2014 m. iki 2017 m., nors 2013 m. stebėta priešinga kryptis. Lietuvoje per 6 metus (nuo 2012 m. iki 2017 m.) mirtingumas dėl savižudybių sumažėjo 14,8 proc. Praėjusius metais sumažėjimas buvo tik 7,5 proc., kas, tikėtina, rodo vykdomų priemonių efektyvumą.

Skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriančių asmenų dalis kito netolygiai. Iki 2014 m. pastebimas rodiklio sumažėjimas, vėliau, iki 2016 m., jis didėjo, o 2017 m. šis rodiklis vėl pradėjo

mažėti. Per 6 metus (nuo 2012 m. iki 2017 m.) rodiklis sumažėjo 8,9 proc. Darytina išvada, kad jau pasiektas rodiklio „**Asmenų, gyvenančių namų ūkiuose, susiduriančiuose su ekonominiais sunkumais, dalis**“ 2020 m. siekinys, bet nuo 2016 m. iki 2017 m. rodiklio vertė pradėjo didėti.

Kuriama sveikatai palanki darbo ir gyvenamoji aplinka

Antrasis LSS tikslas – sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką. LSS numatyta, kad šis tikslas vertinamas remiantis taip pat trijų rodiklių – **šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, žmonių, kenčiančių nuo triukšmo, dalies ir mirtingumo dėl išorinių priežasčių** – pokyčiais.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, paskutiniaisiais duomenimis, yra sumažėjęs, palyginus su 2012 m. rodiklio reikšme, tačiau didesnis nei 2013–2015 m. Iki 2014 m. buvo pastebimas dujų kiekio mažėjimas, bet vėliau, iki 2016 m. – didėjimas.

Žmonių, kenčiančių nuo triukšmo, dalis 2013–2015 m. didėjo, bet vėliau iki 2017 m. pastebimas sumažėjimas, rodiklis jau buvo mažesnis nei 2012 m. Vis dėlto toks pokytis yra per mažas tam, kad siekinys būtų pasiektas.

Taip pat gali būti sudėtinga įgyvendinti antrąjį tikslą, jeigu **mirtingumas dėl išorinių priežasčių (transporto įvykių, nuskendimų, apsinuodijimų ir pan.)** nepradės mažėti sparčiau nei iki šiol (2013–2017 m. mirtingumas dėl išorinių priežasčių tolygiai mažėjo, bet nepakankamai). Šis rodiklis nuo 2012 m. sumažėjo 18,9 proc. (nuo 122,5 iki 99,3 mirčių, tenkančių 100 tūkst. gyventojų), tačiau iki 2025 m. mirtingumą dėl išorinių priežasčių siekiama sumažinti iki 51,7 mirčių, tenkančių 100 tūkst. gyventojų.

Svarbi sveika gyvensena ir jos kultūra

Trečiasis LSS tikslas – formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą – vertinamas penkiais rodikliais.

Nuo 2012 m. iki 2015 m. didėjo suvartojamų **cigarečių kiekis, tenkantis vienam gyventojui per metus**, bet 2015–2017 m. **suvartojamų cigarečių kiekis** ėmė mažėti.

Mirčių dėl narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimo skaičius svyravo. 2013 m. rodiklis sumažėjo iki mažiausios reikšmės per visą stebėjimo laikotarpį, bet vėliau, iki 2015 m., rodiklio reikšmė didėjo. Nuo 2015 m. asmenų, mirusių dėl narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimo, skaičius pradėjo mažėti ir mažėjo iki pat 2017 m.

Legalus alkoholio suvartojimas vienam gyventojui per metus sumažėjo 16,7 proc. Mažėjimas pastebimas kiekvienais metais. Jis sietinas su pastaruoju metu aktyviai įgyvendinamomis nustatytomis alkoholio kontrolės priemonėmis.

Nutukusių vyrų ir moterų dalis tarp 20–64 m. amžiaus Lietuvos gyventojų mažai pasikeitė – nuo 2012 m. iki 2014 m. vertinimo rodiklių reikšmės pakito vos 1–2 procentiniais punktais.

Taigi sveikos gyvensenos formavimas yra viena iš sričių, kur LSS įgyvendinama dar ne taip, kaip tikėtasi, Visgi, pradedant 2016 m., tiek tabako suvartojimo vienam gyventojui per metus skaičius, tiek mirčių dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo skaičius pakito norima linkme.

Siekiamybė – kokybiška ir efektyvi sveikatos priežiūra

Ketvirtasis LSS tikslas – užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, kuri tenkintų gyventojų poreikius. Šis platus ir daug apimantis tikslas vertinamas aštuoniais rodikliais.

Dviejų rodiklių reikšmės 2012–2017 m. judėjo laukiama kryptimi per visus stebėjimo metus: **šeimoms gydytojų skaičius** (jau pasiekė 2020 m. siekinį ir padidėjo 20,3 proc.), **išlaidų prevencijai ir visuomenės sveikatos priežiūrai dalis tarp einamųjų sveikatos priežiūros išlaidų** (jau pasiekė 2020 m. siekinį ir padidėjo 82 proc.).

Kūdikių mirtingumas 2016 m. dar buvo rimta problema, bet 2017 m. jis labai sumažėjo – šio rodiklio vertė buvo netgi 27,6 proc. mažesnė nei siekiama 2020 m.

Slaugytojų (įskaitant akušerius), tenkančių vienam gydytojui, skaičius nėra patenkinamas: 2015 m. pastebėtas jo padidėjimas, bet vėliau ir vėl matomas mažėjimas iki pat 2017 m.

Paskutiniaisiais duomenimis, standartizuotas **mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų ir piktybinių navikų** sumažėjęs, palyginus su 2012 m., atitinkamai 12,0 proc. ir 3,4 proc. Nors kryptys netolygios, bet siekinys gali būti pasiektas.

Bendrosios sveikatos priežiūros išlaidos ir valdžios sektoriaus išlaidų dalis tarp visų sveikatos priežiūros išlaidų buvo stipriai sumažėjusi 2013 m., bet vėliau (iki 2016 m.) jų reikšmė didėjo.

Papildomą informaciją teikia Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Biostatistinės analizės skyriaus vadovė Aušra Želviene tel. (8 5) 203 0738, el. paštu ausra.zelviene@hi.lt, šio skyriaus specialistas Robertas Skrobotovas el. paštu robertas.skrobotovas@hi.lt ir specialistė Indrė Petrauskaitė el. paštu indre.petrauskaite@hi.lt.